

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เป็นการวิจัยที่มีความสำคัญการพัฒนาวิชาชีพครู เนื่องจากเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้และ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ รวมถึงการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูในทุกด้านเพื่อนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพเนื่องจากเป็นการวิจัยที่ทำได้โดยครูในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ประโยชน์สูงสุดจึงเกิดกับผู้เรียนและตัวครูเองในการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสตร์การสอนที่เกิดจากการปฏิบัติและสืบค้นความรู้ของครู (สุวิมล ว่องวาณิช, 2553, หน้า 10) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่ครูจะต้องปฏิบัติดังจะเห็นได้จากการมีกำหนดเกี่ยวกับการวิจัยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24(5) “...สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้...” และกำหนดในมาตรา 30 “...ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” รวมทั้งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ยังก็ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนของครูกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนว่า “เป็นการศึกษา ค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้”

การเตรียมการเพื่อเสริมสร้างให้ครูเป็นผู้วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนนั้นจึงเป็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันการผลิตครูทั้งหลาย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นสถาบันหนึ่งที่มีภารกิจหลักในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพมาตรฐาน ด้านการปฏิบัติงาน และมาตรฐานด้านการปฏิบัติตน ในการผลิตครูของคณะศึกษาศาสตร์นั้นได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู โดยการเน้นความลุ่มลึกทั้งในด้านเนื้อหาวิชาทักษะเชิงวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างคุณลักษณะความเป็นครูที่ครบถ้วน ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ 5 ปี และในปีที่ 5 กำหนดให้นักศึกษาจะต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา โดยมีครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นครูผู้สอนที่ประจำการในสถานศึกษานั้นเป็นผู้คอยช่วยเหลือระดับประกอบด้วยอาจารย์นิเทศก์ ในการปฏิบัติงานของนักศึกษานั้นจะต้องครอบคลุมในบทบาทของครูผู้สอนในทุก ๆ หน้าที่ ในภาคการศึกษาแรกของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษา นักศึกษาจะต้องพัฒนาความสามารถในการบูรณาการประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติการสอน และปฏิบัติงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน รวมทั้งพัฒนาบุคลิกภาพความเป็นครู ส่วนในภาคการเรียนที่ 2 ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพนักศึกษาจะต้องปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะช่วยนักศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นการวิจัยที่ดำเนินการไปควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และเป็นการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในบริบทของ

โรงเรียนที่นักศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องในการปฏิบัติโดยตรง อันจะทำให้นักศึกษาได้ค้นพบองค์ความรู้ อย่างแท้จริง

การช่วยเหลือประคับประคองให้นักศึกษาดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความสำเร็จของการทำงานทั้ง 2 ภาระงานนี้ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นครูมืออาชีพให้แก่นักศึกษา และจะทำให้นักศึกษาเป็นผู้ค้นพบนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากการวิจัย ดังนั้นทั้งครูที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก่อนจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการนำเอาสิ่งที่เคยมีประสบการณ์ และเรียนรู้มาก่อนมาร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งกระทำได้ด้วยวิธีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เนื่องจาก เป็นกระบวนการ (Process) ที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้าง และใช้ความรู้ในการทำงาน ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นกิจกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ไม่ใช่กิจกรรมของนักวิชาการ หรือนักทฤษฎี แต่นักวิชาการ หรือนักทฤษฎีอาจเป็นประโยชน์ ในฐานะแหล่งความรู้ (Resource person) หรือผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ (วิจารณ์ พานิช, ออนไลน์ <http://www.person.ku.ac.th/training/kukm/article/handbook> , 2549 .doc)

ในการส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพนั้น ทั้งครูที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และตัวนักศึกษาเอง จะต้องเข้ามาร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เนื่องจากแต่ละคนมีพื้นฐานทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การเข้ามาและเปลี่ยนกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งหนังสือ The Guru Guide เรียกว่า Community of Practice หรือการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการรวมตัวกัน เป็นชุมชนการเรียนรู้ 3 ฝ่าย ระหว่างครูที่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ การวิจัยครั้งจึงดำเนินการเพื่อหารูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อร่วมกันช่วยเหลือให้นักศึกษาเรียนรู้ และดำเนินการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาได้นำความรู้และทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพครูในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหารูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเรียนรู้การทำวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาประถมศึกษาและบริหารธุรกิจ ภาค
เรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553

1.2 อาจารย์นิเทศก์ ในสาขาวิชาการประถมศึกษา และบริหารธุรกิจปีการศึกษา 2553

1.3 ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาประถมศึกษา
และบริหารธุรกิจในปีการศึกษา 2553

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน ประกอบด้วย การปรับแนวคิด ทักษะให้ตรงกัน ปฏิบัติการ ขับ
เคลื่อนสู่การวางแผนปฏิบัติ การพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาที่ตรงประเด็น

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 สะท้อนคิดที่เกิดจากการปฏิบัติจริงและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 ผลการเรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.1 ผลงานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

2.2 ความคิดเห็นต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการของความร่วมมือและ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อช่วย
เหลือระดับรองคองให้นักศึกษาทำงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนได้

ผลการเรียนรู้การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง สิ่งที่เกิดจากการใช้รูปแบบ
การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ งานการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และความคิดเห็นต่อการสร้าง
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง ระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
อย่างเป็นระบบ ด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติการ (Acting)
การสังเกตผล (Observing) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ
และการสะท้อนผลที่ได้รับ (Reflecting) กลับไปยังตัวครูเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการ
จัดการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้รูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเรียนรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. ได้ทราบผลการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการเรียนรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ